

Nr 31.

Ankom till riksdagens kansli den 16 mars 1937 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner om förhöjd pension åt vissa beställningshavare på övergångsstat vid försvarsväsendet.

I två till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 164 av herrar *Holmström* och *Mannerskantz* samt den andra inom andra kammaren under nr 336 av herr *Hagberg* i Malmö, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att för sådan beställningshavare på övergångsstat vid försvarsväsendet, vilken vid tiden för överföringen till övergångsstat uppnått högsta löneklassen inom vederbörlig lönegrad och på grund därav jämlikt kungl. kungörelsen den 23 oktober 1925, paragraferna 17 och 28, vunnit eller kommer att vinna uppflyttning till närmast högre löneklass inom vederbörlig löneplan skall, med ändring av militära tjänstepensionsreglementet av den 17 maj 1935, pensionsunderlaget beräknas och tjänstepension utgå med samma belopp och efter de grunder, som enligt nämnda tjänstepensionsreglemente gälla för beställningshavare på aktiv stat i den lönegrad, till vilken den löneklass hör, i vilken vederbörande på övergångsstat jämlikt ovannämnda kungörelse vunnit uppflyttning».

Beträffande motiveringen för yrkandet hänvisas, i den mån redogörelse härför icke intages i det följande, till motionen.

I *propositionen nr 50/1925* angående försvarsväsendets ordnande föreslogs beträffande tvångsvis till övergångsstat överförd beställningshavare, att befordran till högre lönegrad finge äga rum för löjtnant, underlöjtnant och sergeant (underofficer av 2:a eller 3:e graden), som vunnit befordran till kapten respektive löjtnant eller fanjunkare (flaggunderofficer eller underofficer av 2:a graden) i regemente, kår etc. (flottan eller kustartilleriet) på så sätt, att vederbörande finge tilläggas lön såsom kapten, respektive löjtnant eller fanjunkare (flaggunderofficer eller underofficer av 2:a graden) från och med den tidpunkt, då han — därest de för budgetåret 1925/1926 fastställda staterna fortfarande varit gällande — kunde beräknas skolat hava kommit i åtnjutande av lön på stat i sådan beställning.

Vidare föreslogs i *propositionen*, att till tvångsvis överförd beställningshavare skulle efter uppnådd pensionsålder utgå pension med samma belopp som till motsvarande personal å aktiv stat.

I sitt utlåtande nr 1 anförde *första särskilda utskottet* vid 1925 års riksdag, att utskottet i stort sett anslöte sig till Kungl. Maj:ts ovannämnda förslag. Dock ansåg utskottet, att det borde fordras ett visst antal tjänstår vid övergången, nämligen för löjtnant minst 15 och för underlöjtnant minst 5 tjänstår såsom officer samt för sergeant minst 17 tjänstår såsom sergeant och furir.

För att möjliggöra löneuppflyttning för sådana äldre löjtnanter, underlöjtnanter och sergeanter, vilka, utan att vara befordrade till högre tjänstegrad i regemente eller kår, uppnått högsta löneklassen inom vederbörlig lönegrad, hade utskottet funnit sig böra förorda, att dylik personal finge erhålla uppflyttning till 7:e, respektive 3:e löneklassen i gällande löneplan för officerare och 8:e löneklassen i löneplan för underofficerare med iakttagande i övrigt av vad ovan föreslagits för den i regemente eller kår befordrade personalen.

De av utskottet förordade avlöningsbestämmelserna för den övertaliga personalen vid armén syntes utskottet i tillgängliga delar böra gälla jämväl marinen.

Riksdagen biföll vad utskottet sålunda förordat (skrivelse nr 310) och Kungl. Maj:t utfärdade i enlighet med riksdagens beslut bestämmelser i ämnet (16, 17, 27 och 28 §§ i *kungörelsen den 23 oktober 1925, nr 429*).

Såsom i den föreliggande motionen erinrats, utgår *pension* till de beställningshavare, vilka jämlikt 16 och 27 §§ tillagts lön såsom kaptener (ryttmästare), respektive löjtnanter och sergeanter (flaggunderofficerare, respektive underofficerare av 2:a graden), i likhet med personal på aktiv stat i motsvarande beställning. Däremot ansågos de beställningshavare, som jämlikt 17 och 28 §§ vunnit uppflyttning till närmast högre löneklass inom vederbörlig löneplan, allenast berättigade till pension i den lägre lönegrad, varifrån uppflyttning ägt rum.

Arméns år 1931 församlade fullmäktige upptogo till behandling frågan angående pension för sistnämnda beställningshavare och uppdrogo åt *direktionen över arméns pensionskassa* att till Kungl. Maj:t ingå med framställning om rätt för personal, som jämlikt 17 och 28 §§ i ovannämnda kungörelse vunnit uppflyttning till högre löneklass, att vid uppnådd pensionsålder komma i åtnjutande av den med den högre löneklassen i andra fall följande pensionen. Sedan direktionen i anledning av berörda uppdrag hos Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t i varje fall, då uppflyttning i löneklass enligt 17 § föresloges, måtte taga under omprövning, huruvida med hänsyn till särskilda förhållanden befordran till beställning inom högre lönegrad på övergångsstat borde få äga rum, fann *Kungl. Maj:t* genom beslut den 5 maj 1933 framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedermera blev frågan föremål för prövning av *1934 års militärpensions-sakkunniga*. De sakkunniga erinrade i sitt den 5 december 1934 avgivna betänkande, att kaptenen i Jönköpings-Kalmar regemente, löjtnanten på över-

gångsstat vid regementet O. E. F. Clason m. fl. officerare, tillhörande lönegraden O 2, vilka med stöd av bestämmelserna i 17 § förenämnda kungörelse uppflyttats till högre löneklass anhållit att vid inträde i pensionsåldern komma i åtnjutande av pension såsom kapten. De sakkunniga anförde beträffande förenämnda fråga för egen del följande.

Enligt de sakkunnigas uppfattning syntes det icke böra ifrågakomma att tillerkänna ifrågavarande beställningshavare pensionsrätt i högre lönegrad än den vederbörande tillhör. Å andra sidan vore det obestriddigt, att förevarande personal intoge en särställning i förhållande till annan personal i samma lönegrad. Vid bestämmande av pensionsunderlag hade såväl i civila som militära tjänstepensionsreglementet tillämpats principen, att underlaget skulle utgöra två tredjedelar av slutlönen å A-ort. Tillräcklig anledning att frångå denna grundsats beträffande ifrågavarande personal torde knappast föreligga. Med hänsyn härtill hade de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att särskilda pensionsunderlag fastställdes för denna personal, uträknade efter nyss angiven grund.

I anslutning härtill föreslogo de sakkunniga, att i övergångsbestämmelserna till det av dem utarbetade förslaget till militärt tjänstepensionsreglemente skulle intagas bestämmelser om att för löjtnant, underlöjtnant, sergeant eller underofficer av 2:a eller 3:e graden, som jämlikt 17 eller 28 § i kungörelsen nr 429/1925 vunnit uppflyttning till närmast högre löneklass inom vederbörlig löneplan, skulle tillämpas följande pensionsunderlag: för löjtnant 3 444 kronor, för underlöjtnant 2 076 kronor, för sergeant och underofficer av 2:a graden 2 400 kronor samt för underofficer av 3:e graden 2 016 kronor.

Här må erinras, att pensionsunderlagen för motsvarande beställningshavare, varå sagda bestämmelser i kungörelsen nr 429/1925 icke vore tillämpliga, enligt de sakkunnigas förslag till pensionsreglemente skulle utgöra: för löjtnant 3 036 kronor, för underlöjtnant 1 800 kronor, för sergeant eller underofficer av 2:a graden 2 196 kronor samt för underofficer av 3:e graden 1 836 kronor.

I sitt över de sakkunnigas betänkande avgivna yttrande meddelade *arméns* år 1935 församlade *fullmäktige*, att vissa officerare på övergångsstat, vilka vunnit uppflyttning i löneklass enligt 17 § kungörelsen nr 429/1925, till fullmäktige ingivit framställning, vari hemställts, att fullmäktige ville förorda, att kaptenspension enligt vanliga grunder skulle tillerkännas dem. I anledning av nämnda framställning anförde fullmäktige följande.

På av de sakkunniga anförda skäl kunde fullmäktige icke giva ifrågavarande förslag sin anslutning. Under hand hade av samma officerare även alternativt hemställts, att fullmäktige, därest de ansåge sig icke kunna biträda förstnämnda anhållan, måtte uttala sig för en förbättring av de sakkunnigas förslag så till vida, att för officerare av berörda kategori skulle gälla ett pensionsunderlag utgörande medeltalet av pensionsunderlagen för kapten respektive löjtnant. Fullmäktige hade jämväl haft detta alternativ under övervägande. Då emellertid den av de sakkunniga föreslagna be-

räkningsgrunden för pensionsunderlagets avvägning i detta fall fullständigt överensstämde med den, som gällde för beräkning av övriga pensionsunderlag, hade fullmäktige i likhet med de sakkunniga icke funnit tillräckliga skäl föreligga för ett frångående i förevarande fall av sagda beräkningsgrund. Fullmäktige finge alltså biträda de sakkunnigas förslag på denna punkt.

Försvarsväsendets lönenämnd, hos vilken ovannämnda officerare jämväl gjorde framställning i berörda syfte, anförde i yttrande över 1934 års pensions-sakkunnigas betänkande i förevarande fråga följande:

Då lönenämnden icke kunde dela sökandenas uppfattning, att de genom den löneklassuppflyttning, som tillerkänts dem, blivit hänförliga till närmast högre lönegrad eller den för kapten (ryttmästare) gällande och nämnden vidare funnit att ifrågavarande beställningshavare enligt de sakkunnigas förslag blivit i pensionshänseende tillgodosedda i den mån, som kunde befinnas skäligt, hade nämnden icke ansett sig kunna tillstyrka vidtagande av åtgärder i syfte att tillmötesgå den gjorda framställningen.

I *propositionen nr 192/1935* med förslag till militärt tjänstepensionsreglemente m. m. erinrade föredragande *departementschefen*, att vissa till övergångsstat överförda officerare, vilka jämlikt kungörelsen nr 429/1925 vunnit uppflyttning i löneklass, i en till chefen för finansdepartementet ställd skrift gjort framställning om att för dem skulle gälla ett pensionsunderlag, motsvarande medeltalet mellan pensionsunderlagen för löjtnant och kapten. Då den av de sakkunniga föreslagna beräkningsgrunden för pensionsunderlagets avvägning överensstämde med den, som gällde för beräkning av övriga pensionsunderlag ansågo departementschefen i likhet med arméns fullmäktige skäl icke föreligga för ett frångående av sakkunnigförslaget.

1935 års *bankoutskott* (utlåtande nr 47) hade intet att erinra mot Kungl. Maj:ts i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag gjorda framställning beträffande pensionsunderlagens bestämmande för ifrågavarande personal och riksdagen biföll Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Till stöd för de *föreliggande motionerna* har i motionen nr I: 164 framhållits bland annat följande:

»I 16 § av kungörelsen av den 23 oktober 1925 anges att vederbörande må kunna tilläggas lön såsom kapten (etc.) medan i 17 § stadgas, att vederbörande må kunna vinna uppflyttning till närmast högre löneklass. Avsikten med denna olika formulering torde hava varit den, att i förra fallet icke allenast uppflyttning till kaptens (etc.) lönegrad skulle kunna ske, utan även att möjlighet beretts vederbörande att i mån av tjänstgöring kunna erhålla vidare uppflyttning i löneklasser inom denna högre lönegrad, under det att för senare kategorien uppflyttning i högre löneklasser ansetts böra begränsas till lägsta löneklassen inom den närmast högre lönegraden utan möjlighet till vidare uppflyttning därutöver. I ingendera av de förenämnda paragraferna talas det om någon direkt befordran av någon inom de två kategorierna, utan endast om uppflyttning i lönehänseende. Det torde emellertid icke gärna kunna bestridas, att den som exempelvis från 6:e löne-

klassen uppflyttas till närmast högre löneklass inom vederbörlig löneplan, alltså till den 7:e, vilken ligger inom den för kaptensbeställning avsedda lönegraden, därigenom också måste anses hava blivit uppflyttad i denna lönegrad. Som paragrafen nu vore formulerad, torde det få anses obestriddigt, att den personalkategori, det här gällde, vore att anse såsom uppflyttad i närmast högre lönegrad, alldenstund den löneklass, till vilken de uppflyttats, icke inginge i den lägre lönegrad, varifrån uppflyttningen ägt rum. Något annat kunde nämligen icke gärna vara möjligt såvida officersavlöningsreglementet med däri angivna grunder för löneskalornas konstruktion vore tillämpligt på ifrågavarande personal, vilket icke hade blivit bestritt.

Denna anförda uppfattning torde jämväl hava övat inflytande på vederbörande personals ställningstagande vid det tillfälle, då det för den gällde att bestämma sig för den ena eller den andra av vägarna, i samband med övergången till 1925 års försvarsorganisation. I viss mån utslagsgivande därvid hade den uppfattningen varit, att pensionen skulle komma att beräknas i enlighet med det underlag, som varit gällande för den högre lönegraden, d. v. s. kaptens, respektive löjtnants, respektive fanjunkares (flaggunderofficers). Pensionsmyndigheterna själva hade ävenledes till en början givit uttryck för en sådan uppfattning, ända till dess det framgick, att de bestämmande myndigheterna tolkat bestämmelserna på ett annat sätt.»

Av nedanstående tablå framgår storleken av de pensionsunderlag, som dels gälla för däri angivna beställningar å aktiv stat och å övergångsstat, dels ock beträffande beställningarna å övergångsstat föreslås i motionerna.

Beställning	På aktiv stat Kr.	På övergångsstat jäml. 17 o. 28 §§ kung. nr 429/1925		Ökning vid bifall till motionerna Kr.
		Enl. militära tjänstepensionsregl. Kr.	Enl. motionerna Kr.	
Kapten (ryttmästare)	4 644	—	—	—
Löjtnant	3 036	3 444	4 644	1 200
Underlöjtnant	1 800	2 076	3 036	960
Fanjunkare (flaggunderofficer)	2 604	—	—	—
Sergeant (underofficer av 2:a graden)	2 196	2 400	2 604	204
Underofficerare av 3:e graden	1 836	2 016	2 196	180

Den kostnadsökning, som skulle föranledas av ett bifall till motionerna, har i dessa beräknats till 30 000 kronor för år.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att de löjtnanter, underlöjtnanter och sergeanter (underofficerare av 2:a och 3:e graden) på övergångsstat, som jämlikt förenämnda i 17 och 28 §§ kungörelsen nr 429/1925 givna bestämmelser vunnit uppflyttning i löneklass, åtnjuta avlöning enligt lägsta löneklassen i lönegraden för respektive kapten (ryttmästare), löjtnant och fanjunkare (flaggunderofficer, underofficer av 2:a graden). På grund av den särställning i löneavseende, som ifrågavarande beställningshavare intaga, funno 1934 års militärpensionssakkunniga skäligt att för dessa beställnings-

Utskottet.

havare föreslå särskilda pensionsunderlag, som visserligen icke skulle uppgå till de för nämnda högre lönegrader bestämda, men som vore högre än de pensionsunderlag, som eljest skulle tillkomma dem i deras ordinarie lönegrader. Dessa särskilda pensionsunderlag skulle enligt i allmänhet tillämpade pensioneringsprinciper avpassas att motsvara två tredjedelar av slutlönen å A-ort.

I samband med behandlingen av pensionssakkunnigas förslag blev den i motionerna berörda frågan om beviljande åt ifrågavarande personal på övergångsstat av enahanda pensionsbelopp, som tillkomma personal å aktiv stat i ovanberörda högre lönegrader, föremål för prövning av, bland andra, arméns fullmäktige och försvarsväsendets lönenämnd, vilka emellertid tillstyrkte de sakkunnigas förslag. Jämväl Kungl. Maj:t och riksdagen anslöto sig till förslaget. Föreskrifter i ämnet intogos i övergångsbestämmelserna till det militära tjänstepensionsreglementet.

I nu förevarande motioner göres gällande, att här ifrågavarande personal på grund av avfattningen av de i ovanberörda kungörelse nr 429/1925 intagna bestämmelserna bibragts den uppfattningen, att den varit berättigad till enahanda pension, som tillkommer annan personal med avlöning enligt ovannämnda högre lönegrader. I motionerna uppgives vidare, att denna mening till en början även delats av vederbörliga pensionsmyndigheter.

De i motionerna sålunda framförda synpunkterna beträffande innebörden av ifrågavarande bestämmelser strida mot den uppfattning, som låg till grund för 1935 års riksdags beslut vid fastställande av det militära tjänstepensionsreglementet. Utskottet har visserligen funnit i viss mån förklarligt, att de i kungörelsen 429/1925 meddelade bestämmelserna kunnat giva anledning till den i motionerna hävdade uppfattningen. Huruvida och i vad mån med hänsyn härtill ändring av pensionsreglementet bör komma till stånd, innebärande en ökning av pensionsunderlaget för här avsedda personal, är emellertid en fråga, till vilken utskottet — som icke velat ingå på en tolkning av de omstridda bestämmelserna i kungörelsen — icke nu finner sig böra taga ställning. Det i motionerna berörda spörsmålet synes vara av så säregen och svårbedömd natur, att åtgärder i motionernas syfte icke lämpligen böra beslutas utan efter framställning i ämnet från Kungl. Maj:t.

På grund av vad sålunda anförts finner utskottet sig böra avstyrka bifall till de föreliggande motionerna.

Utskottet hemställer förty,

att förevarande motioner I: 164 och II: 336 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 mars 1937.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Åkerberg, Bjurström, Berling, Nilsson* i Mölndal, *Swarthing, von Horn, Bodin* i Visby och *Sundvik*;

från a n d r a kammaren: herrar *Holmgren, Lovén, Paulsen**, *Gustavson* i Västerås, *Osberg, Andersson* i Munkaljungby, *Mattsson* och *Lundberg**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
